

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Lahti University of Applied Sciences

ENSIAPUKOULUTUS HAKAMAAN TILAN KEHITYSVAMMAyksikön ASUKKAILLE

LAHDEN
AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaali- ja terveysala
Hoitotyön koulutusohjelma
Sairaanhoitaja AMK
Opinnäytetyö
Kevät 2013
Laatunen Ville
Lappi Mikko

Lahden ammattikorkeakoulu
Hoitotyön koulutusohjelma

LAATUNEN, VILLE & LAPPI, MIKKO:

Ensiapukoulutus Hakamaan
tilan kehitysvammayksikön
asukkaille

Hoitotyön suuntautumisvaihtoehdon opinnäytetyö, 27 sivua, 9 liitesivua

Kevät 2013

TIIVISTELMÄ

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena oli suunnitella ja toteuttaa ensiapukoulutus Eteva kuntayhtymän, Hakamaan tilan kehitysvammaisille asukkaille. Opinnäytetyö tehtiin yhteistyössä Eteva kuntayhtymän, Hakamaan tilan työntekijöiden kanssa. Opinnäytetyön tavoitteena oli opettaa asukkaille käytännön ensiaputaitoja ja rohkaista heitä toimimaan ensiapua vaativissa tilanteissa. Erityisesti halusimme painottaa hädän tunnistamista ja siihen reagoitua.

Ennen ensiapukoulutuksen järjestämistä tutustuimme kehitysvammaisuuteen, kehitysvammaisten kohtaamiseen ja vuorovaikutukseen sekä kehitysvammaisten opettamiseen ja oppimiseen. Ensiapukoulutus suunniteltiin vastaamaan Hakamaan tilan asukkaiden tarpeita. Ensiapukoulutuksen sisältö muodostui Hakamaan tilan työntekijöiden toiveiden sekä opinnäytetyön tekijöiden näkemysten mukaan.

Ensiapukoulutus järjestettiin 28.11.2012. Koulutus toteutettiin pienryhmäopetuksena Hakamaan tilan omissa toimitiloissa. Opetustilannetta oli seuraamassa myös yksi toimipaikan työntekijöistä. Opetuksessa käytettiin apuna runsaasti kuvia sisältävää teoriamateriaalia, jonka lisäksi ensiapua vaativia tilanteita havainnoitiin käytännön esimerkeillä ja harjoittelulla.

Ensiapukoulutuksen jälkeen saimme pyynnöstä henkilökunnalta kirjallisen palautteen pitämästämme koulutuksesta. Palautteesta kävi ilmi, että ensiapukoulutus koettiin Hakamaan tilalla hyödylliseksi. Olimme myös itse tyytyväisiä ensiapukoulutuksen toteutukseen ja erityisesti koulutusta varten tekemäämme opetusmateriaaliin. Koulutuksen jälkeen opetusmateriaali annettiin Hakamaan tilan työntekijöiden käyttöön. Toivomme, että opetusmateriaalista on tulevaisuudessa hyötyä Hakamaan tilan asukkaille ensiaputaitojen ylläpidossa ja niiden kehittämisessä.

Asiasanat: ensiapu, kehitysvammaisuus, oppiminen, opettaminen.

Lahti University of Applied Sciences
Degree Programme in Nursing

LAATUNEN, VILLE & LAPPI, MIKKO:

The first aid training for the
residents with
developmental disabilities
at Hakamaa estate

Bachelor's Thesis in nursing, 27 pages, 9 pages of appendices

Spring 2013

ABSTRACT

The purpose of this functional thesis was to plan and execute a first aid training for the residents with developmental disabilities at Hakamaa estate of the federation of municipalities, Eteva. The thesis was executed in collaboration with the employees of the estate. The goal of the thesis was to teach the residents practical first aid skills and to encourage them to act in situations that require first aid. We particularly wanted to emphasize the importance of recognizing an emergency situation and reacting to it.

Before organizing the first aid training, we familiarized ourselves with developmental disabilities: how to encounter and interact with people with developmental disabilities and the learning and teaching strategies for people with developmental disabilities. The first aid training plan was customized to meet the needs of the residents of Hakamaa estate. The contents of the training were constructed according to the wishes of the employees of Hakamaa estate as well as the views of the writers of this thesis.

The first aid training took place November 28, 2012. It was executed as tutorials on the premises of Hakamaa estate. One of the employees of the estate was monitoring these tutorials. We used plenty of pictorial theory material to support the teaching and the situations requiring first aid were demonstrated with practical examples and training.

After the first aid training we requested and received a written feedback from the personnel assessing the training. The feedback indicated that the first aid training was found useful in Hakamaa estate. We ourselves were satisfied with the execution of the first aid training and especially with the teaching material we created for the training. After the training the material was handed over to the employees of Hakamaa estate for further use. We hope that the teaching material will be found useful in the future for maintaining and developing the first aid skills of the residents of Hakamaa estate.

Key words: first aid, developmental disability, learning, teaching.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	HANKKEEN TAVOITTEET JA TARKOITUS	3
3	HANKKEEN TOIMINTAYMPÄRISTÖ	4
4	KEHITYSVAMMAISUUS	5
4.1	Kehitysvammaisen kohtaaminen ja vuorovaikutus	6
4.2	Kehitysvammaisten oppiminen	6
4.3	Kehitysvammaisten opettaminen	7
5	ENSIAPU	9
5.1	Hätänumeroon soittaminen	10
5.2	Palovammat	10
5.3	Haavat	11
5.4	Vierasesine hengitysteissä	12
5.5	Nivelvammat	12
5.6	Epileptinen kouristuskohtaus	12
5.7	Diabeetikon heikotus	13
5.8	Kylkiasento	14
6	HANKKEEN KUVAUS	15
6.1	Aikataulu ja suunnittelu	15
6.1.1	Opetusmateriaalin valmistaminen	17
6.1.2	Käytännön harjoittelu	17
6.2	Hankkeen toteutus	18
7	HANKKEEN ARVIOINTI	20
8	POHDINTA JA JATKOHANKE-ESITYKSET	22
	LÄHTEET	24
	LIITTEET	28

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön toteutustavaksi valittiin toiminnallinen opinnäytetyö, koska halusimme saada aikaiseksi konkreettisen tapahtuman, jonka avulla voidaan edistää omaa sekä muiden oppimista.

Toiminnallinen opinnäytetyö on vaihtoehto ammattikorkeakoulun tutkimukselliselle opinnäytetyölle. Sen pyrkimyksenä on tavoitella ammatillisessa kentässä käytännön toiminnan ohjeistamista, opastamista, toiminnan järjestämistä tai järjeistämistä. On tärkeää, että ammattikorkeakoulun toiminnallisessa opinnäytetyössä yhdistyvät käytännön toteutus ja sen raportointi. (Vilka & Airaksinen 2003, 9.)

Toiminnallisen opinnäytetyömme aiheena oli järjestää ensiapukoulutus Eteva kuntayhtymän, Hakamaan tilan kehitysvammaisille asukkaille. Aihe muotoutui meille aikaisemman työelämälähtöisen hankkeen pohjalta. Syksyllä 2011 olimme mukana hankeharjoittelussa, jossa toteutimme ensiapukoulutuksen Eteva kuntayhtymän, Lahden Yli-Köllin kehitysvammayksikön asukkaille.

Ensiapukoulutus koettiin yksikössä hyödyllisenä ja saadun positiivisen palautteen johdosta meitä pyydettiin järjestämään myös vastaavanlainen koulutus Hakamaan tilan asukkaille. Keväällä 2012 otimme yhteyttä Hakamaan tilan henkilökuntaan ja he lähtivät mielellään yhteistyöhön opinnäytetyöprosessiin. Koimme aiheen tärkeäksi ja omaa ammatillista kasvua täydentäväksi, sillä Lahden ammattikorkeakoulun hoitotyön koulutusohjelmaan ei sisälly juurikaan opintoja kehitysvammaisuudesta tai kehitysvammaisen asiakkaan kohtaamisesta.

Hakamaan tila on Nastolassa sijaitseva Eteva kuntayhtymän kehitysvammaisten asumispalveluyksikkö. Yksikössä asuu 19 asukasta ja siellä työskentelee 20 työntekijää. Asumispalveluyksikön tavoitteena on tarjota kehitysvammaisille asukkaille tuettua asumista. Yksikön asukkaat osallistuvat ohjattuna tilan ylläpitoon.

Ensiapukoulutus toteutettiin Eteva kuntayhtymän, Hakamaan tilalla, Nastolassa. Asukkaat jaettiin kahteen pienryhmään. Opetustilannetta oli myös seuraamassa yksi toimipaikan työntekijöistä. Opetuksessa käytettiin apuna runsaasti kuvia sisältävää teoriamateriaalia, jonka lisäksi ensiapua vaativia tilanteita havainnoitiin

käytännön esimerkeillä ja harjoittelulla. Kiinnitimme huomiota rauhalliseen, kiireettömään esiintymiseen sekä kuuluvaan ja selkeään äänenkäyttöön. Koko opetustilanteen ajan painotettiin hädän tunnistamisen tärkeyttä ja siihen reagoitua.

2 HANKKEEN TAVOITTEET JA TARKOITUS

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena on syventää tekijöiden omaa tietämystä kehitysvammaisuudesta, kehitysvammaisen kohtaamisesta ja vuorovaikutuksesta sekä kehitysvammaisen opettamisesta ja oppimisesta.

Opinnäytetyön tarkoituksena on järjestää ensiapukoulutus, Eteva kuntayhtymän, Hakamaan tilan kehitysvammaisille asukkaille, jossa opetetaan käytännön ensiaputaitoja. Ensiapukoulutuksessa käytetään apuna opinnäytetyön tekijöiden valmistamaa opetusmateriaalia. Ensiapukoulutuksen tarkoituksena on rohkaista asukkaita toimimaan mahdollisuuksien mukaan ensiapua vaativissa tilanteissa, painottaen hätätilanteen tunnistamista ja siihen reagointia.

3 HANKKEEN TOIMINTAYMPÄRISTÖ

Hankkeen toimintaympäristönä toimii Hakamaan tila. Hakamaan tila on Eteva kuntayhtymän alainen vuonna 1997 perustettu kehitysvammaisten työ- ja asumisyksikkö. Se sijaitsee Nastolassa Salajärven rannalla. Päärakennuksena toimii maalaistalo, jonka ympärille on rakentunut yhä kehittyvä ja lämminhenkinen ympäristö, joka tarjoaa asukkaille tuettua asumista, kuntoutusta ja työtoimintaa. Hakamaan tilalla asuu 19 vakituista asukasta, joita vanhoja perinteitä kunnioittaen kutsutaan tilallisiksi. Vakituisten asukkaiden lisäksi Hakamaan tila tarjoaa avotyötoimintaa muille lähikuntien kehitysvammayksiköiden asukkaille. (Pääjärven kuntayhtymä.)

Avotyötoiminnalla tarkoitetaan työhön sijoittamista, jonka tarkoituksena on johtaa tuettuun työllistymiseen. Avotyötoiminnassa tärkeimpänä elementteinä ovat erilaisten taitojen oppiminen ja kuntoutus. (Kehitysvammaisten Tukiliitto ry 2012.)

Maatilan pihapiirissä sijaitsee vanha päärakennus, joka toimii tilana kokousten pitämiseen ja vapaa-ajan toimintaan. Osana Hakamaan tilan työtoimintaa on vierasryhmien vastaanotto vanhassa talossa pitopalvelupöytineen. Hakamaan tilaan kuuluu kaksi hehtaaria viljeltyä peltoa ja kymmenisen hehtaaria metsää. Maatila ympäristön kehittäminen, luonnonantimien hyödyntäminen sekä vuodenaikojen mukaan vaihtuvat monipuoliset työt luovat pohjan hyvälle arkielämälle. Osana kuntouttavaa työtoimintaa on päivittäinen kotiruoan valmistaminen yhdessä, tilan antimia hyödyntäen. (Pääjärven kuntayhtymä.)

Hakamaan tilalla työskentelee moniammatillinen työryhmä, joka pitää sisällään sairaanhoitajia, sosionomeja sekä lähihoitajia. Yhteensä työntekijöitä on noin 20. Henkilöstön kulttuurin kuuluu avoimuus uusille asioille. Hakamaan tilalla toteutetaan kuntouttavaa ja tavoitteellista hoitotyötä. Henkilöstön jatkuva kouluttautuminen näkyy erityisosaamisena käytännön työssä. Maatilan toimintaa ohjaavat yhteisökasvatuksen periaatteet. Yhteisöllisyys toteutuu mm. päivittäisinä kokouksina, yhdessä päättämisenä, sitoutumisena, vastuuttamisena sekä yhteen hiileen puhaltamisena. (Pääjärven kuntayhtymä.)

4 KEHITYSVAMMAISUUS

Mattson (2010, 4) toteaa tutkimuksessaan vammaisten olleen aina yhteiskunnan vähäosaisimpia ja näin ollen riippuvaisia yhteisön hyväntahtoisuudesta.

Vammaisuudella on aina ollut ratkaiseva vaikutus ihmisen yhteiskunnalliseen asemaan ja mahdollisuuksiin. Vammaisuuden sisältö ja merkitys on vaihdellut elinolojen ja kulttuurin mukaan (Vehmas 2005, 21). Viime vuosina erityisesti sosiaalinen näkökulma kehitysvammaisuudesta on voimistunut. Näkökulma muistuttaa että vamman sijaan ihmisen mahdollisuuksia rajoittavat ennemminkin riippuvuus muista ihmisistä, ennakkoluulot ja syrjintä. (Vernerinet 2012.)

Suomessa arvioidaan olevan noin 50 000 kehitysvammaista, joista kaikilla ei ole vahvistettua diagnoosia. Noin 10 000 henkilöä heistä on vaikea-asteisesti kehitysvammaisia. Maailman terveysjärjestön määritelmä kehitysvammaisuudesta pohjautuu älykkyydosamäärään, jonka perusteella kehitysvammaiseksi henkilöksi määritellään, kun älykkyydosamäärä on alle 70. Kehitysvammaisuuden määritelmän mukaan sen tulisi ilmetä ennen 18 vuoden ikää. (Tikkanen-Kainulainen 2010, 5-6; Arvio & Aaltonen 2011, 6.)

Arvio & Aaltonen (2011, 12) mukaan kehitysvammainen on henkilö, jonka kehitys tai henkinen toiminta on estynyt tai häiriintynyt synnynnäisen tai kehitysiässä saadun sairauden, vian tai vamman vuoksi. Misukka (2009, 23) toteaa väitöskirjassaan, että kehitysvammaisuuden määritelmän yleistä rakennetta tarkasteltaessa rajanvetoa käydään kehitysvammaisen yksilön sisäisistä ja ulkoisista edellytyksistä sekä ympäristöstä. Kehitysvammaisuus tarkoittaa kaikkia yksilön kehityksen aikana ilmaantuneita vaikeampia vammaisuuden muotoja. Käytännössä kehitysvammaisuus tarkoittaa fyysistä tai psyykkistä vajavuutta, joka rajoittaa pysyvästi yksilön suorituskykyä. (Kaski, Manninen & Pihko 2009, 16.)

Kehitysvammalla voidaan tarkoittaa muidenkin elimien kuin hermoston vammoja ja vaurioita. Kuitenkin hermoston sairaudet, vauriot ja muut toiminnon poikkeavuudet tai puutokset ovat merkittävin ryhmä. Niitä kutsutaan hermoston kehityshäiriöksi. Näistä tärkein on aivojen kehityshäiriöt, johon liittyy usein älyllisten toimintojen vajavuutta. Tätä kutsutaan älylliseksi kehitysvammaisuudeksi. (Kaski ym. 2009, 16.) Maailman terveysjärjestön ICD-

10 tautiluokitus määrittelee älyllistä kehitysvammaisuutta tilaksi, jossa henkisen suorituskyvyn kehitys on puutteellista tai estynyt. Luokitus kuvaa että älyllinen kehitysvammaisuus voi esiintyä yksinään tai minkä tahansa fyysisen tai psyykkisen tilan kanssa. Tautiluokituksessa kehityksen puutteella tarkoitetaan erityisesti kehitysiässä ilmantuuvia suorituskykyyn liittyviä kognitiivisia, kielellisiä, motorisia ja sosiaalisia taitoja. (Tikkanen-Kainulainen 2010, 6.)

4.1 Kehitysvammaisen kohtaaminen ja vuorovaikutus

Kohtaamisella tarkoitetaan vuorovaikutusta ihmisten välillä eri ympäristöissä. Kohdatessaan ihmiset jakavat yhdessä jotakin ja se sisältää kuuntelemista, ymmärtämistä sekä ymmärretyksi tulemistä. Kehitysvammaista henkilöä kohdattaessa tulisi kehitysvammaisuutta pitää ominaisuutena, eikä sairautena. Usein kehitysvammaisia kohdellaan muista poikkeavina. Kehitysvammaista kohdatessa reaktiot muodostuvatkin usein omien, läheisten sekä yhteiskunnan käsityksistä ja asenteista. Kehitysvammaisen tulisi kuitenkin kohdata oikeudenmukaisesti, arvostavasti, kunnioittavasti sekä ikäisensä mukaisesti. (Asikainen & Jääskeläinen 2010; Kaski ym. 2009, 19.)

Alapuranen (2009, 14) toteaa tutkimuksessaan, että tasa-arvoinen vuorovaikutustilanne syntyy molempien osapuolten ollessa kiireettömästi ja aidosti tilanteessa läsnä. On tärkeää ottaa huomioon kehitysvammaisen henkilön kiinnostuksen kohteet ja alkaa rakentaa vuorovaikutustilanne niiden ympärille. Kun viestitään ja toimitaan vuorovaikutuksessa kehitysvammaisen henkilön kanssa, vaatii se usein erittäin intensiivistä keskittymistä. Vuorovaikutustilanne katkeaa herkästi, jos siinä on häiritseviä tekijöitä kuten toisia huomiota kaipaavia henkilöitä tai melua. Ympäristö kannattaakin luoda mahdollisimman rauhalliseksi jo ennen vuorovaikutustilanteeseen ryhtymistä. (Papunet 2012.)

4.2 Kehitysvammaisten oppiminen

Yleinen käsitys on, että kehitysvammaisten oppilaiden oppimiskyky on heikompi kaikilla oppimisen alueilla (Peda.net 2012). Kehitysvammaisuus ei kuitenkaan tarkoita, ettei ihminen olisi oppimiskykyinen. Kehitysvammaisen vain tarvitsee laaja-alaisesti enemmän ohjausta ja tukea kuin muut. Toiminnan vaikeuksien

alueelta on tärkeää tunnistaa ne alueet, joissa edistyminen on hyvän elämän kannalta tärkeintä kehitysvammaiselle itselleen. (Terveyskirjasto 2006, 1907.)

Uusien asioiden oppiminen ja käsitteellinen ajattelu on kehitysvammaisille vaikeaa, joskin kehitysvammaiset oppivat monia asioita samalla tavalla kuin muutkin ihmiset (Malm, Matero, Repo & Talvela 2004, 165). Kehitysvammaisen oppiminen on aina yksilöllistä ja siihen vaikuttavat oppijan vahvuudet sekä kehitysvamman aste. Oppimiseen vaikuttavat myös opettaja, ympäristö ja oppimateriaali. Materiaalin tulee olla sellaista, että se tukee ja edesauttaa oppimista. (Honkonen 2007, 6.)

Kehitysvammaisen opettellessa uutta taitoa tarvitaan häiriötön, tuttu ja vapaa tilanne. Usein on eduksi, että vain yksi ja mahdollisimman tuttu henkilö toimii opettajana. Jos opettajia on useita, on syytä varmistua siitä, että heidän opetustapansa ovat yhdenmukaiset. (Kaski ym. 2009, 208.)

4.3 Kehitysvammaisten opettaminen

Kehitysvammaisille suunniteltaessa intensiivistä ja voimavaroja vaativaa opetusohjelmaa, tulee arvioida heidän oppimisedellytyksensä sekä onko opetettava asia elämänlaadun tai elämäntilanteen kannalta merkittävää ja ajankohtaista (Kaski ym. 2009, 207). Kehitysvammaista on ohjattava oman ajattelun tarkkailuun. Kehitysvammaiselle on annettava positiivisia kokemuksia onnistumista sekä kehitettävä hänen itseluottamustaan. Opetuksessa tulee käyttää runsaasti käytännön esimerkkejä ja annettava palaute välittömästi.

Opetustilanteissa käytetään paljon toistamista strategiana. Toistamisen avulla yksilö oppii näkemään yhteyden toiminnan ja tulosten välillä. Opetukselle on annettava paljon aikaa ja harjoitettava osia kerrallaan. (Javanainen 1999, 17.)

Kehitysvammaisen oppimiskyky on rajoittunutta, joten useasti sanallinen ohjaus ei pelkästään ole riittävä menetelmä. Kehitysvammaisten opettamisen konkreettisia välineitä ovat selkokieli, valintojen teko annetuista vaihtoehdoista, kuvat, konkreettiset neuvot, säännöt, toistot sekä onnistumisten ja erehdysten kautta oppiminen. (Pellinen 2011, 51, 55.)

Motivaation ja tarkkaavaisuuden ylläpitämiseen vaaditaan opettamiseen motivoitunut ja innostava henkilö. Opetettava huomaa mikäli opettava henkilö ei keskity opettamiseen ja huomioi häntä. (Hyytiäinen, Kokko, Mäki, Pietiläinen & Virtanen 2009, 80). Javanainen (1999, 17) toteaa tutkimuksessaan, että opetustilanteessa mielekkään ja motivoivan ympäristön luomisella on myös tärkeä merkitys.

5 ENSIAPU

Sosiaali- ja terveysministeriön (2003, 4) määritelmän mukaan ensiavulla tarkoitetaan tapahtumapaikalla tai sen läheisyydessä loukkaantuneelle tai sairaskohtauksen saaneelle välittömästi annettavaa fyysistä ja psyykkistä apua.

Pienien tapaturmien tai äkillisten sairastumisien tapahtuminen kotona, työpaikalla tai vapaa-aikana kuuluvat meidän jokaisen arkipäivään. Tällaisessa tilanteessa paikalla olevan antama ensiapu ja hoito ovat usein riittäviä. Vakavemmissa onnettomuuksissa ja sairauskohtauksissa tarvitaan kuitenkin ammattiapua. Tällöin maallikon tekemällä tilannearviolla, nopealla avun hälyttämisellä ja oikeilla ensiaputoimenpiteillä on ratkaiseva merkitys ensihoitojärjestelmän käynnistymisessä. (Sahi, Castrén, Helistö & Kämäräinen 2006, 13.)

Ensiapu tukee ihmisiä oma-aloitteeseen terveyden ylläpitämiseen ja tapaturmien ehkäisyyn. Ensiavun tavoite on estää vammojen paheneminen ja uusien vammojen syntyminen. Jokaisella on velvollisuus auttaa ja jokaisen tulisi antaa apua taitojensa mukaan, ennen ammattiavun saapumista paikalle. (Punainen Risti 2012a; Sosiaali- ja terveysministeriö 2003, 4.)

Korte & Myllyrinne (2012, 8) toteavat kirjassaan, että ensiavun antaminen ei ole vaikeaa. Tärkeintä ensiapua vaativassa tilanteessa on auttaa apua tarvitsevaa, eikä kulkea ohi. Jo hätäilmoituksen tekeminen on ensiapua. Suurimpaan osaan ensiaputoimista ei tarvita apuvälineitä ja niihin riittävät omat kädet ja halu auttaa.

Koti- ja vapaa-ajan tapaturmien varalta ei ole lakisääteistä ensiapuvalmiusvelvoitetta. Monet kuitenkin varautuvat ensiapua vaativiin tilanteisiin hankkimalla ensiapukoulutusta itselleen ja varaamalla ensiapua varten tarvittavia välineitä. On tärkeää, että mahdollisimman moni osaa antaa ensiapua ja on saanut auttamiseen tarvittavaa rohkeutta. Henkilöt jotka ovat harjoitelleet ensiapua, ovat valmiimpia toimimaan omaksumiensa mallien ja mielikuvien mukaisesti kuin taitoja harjoittelemattomat. Toimintamallit ovat tositilanteessa auttajien apuna. Ne, jotka ensiaputilanteessa ovat yrittäneet auttaa parhaan kykynsä mukaan, ovat noudattaneet kansalaisvelvollisuuttaan ja toimineet oikeudellisesti oikein. (Terveyskirjasto 2012a; Lyhyt ensiapuopas 2012.)

5.1 Hätänumeroon soittaminen

Suomessa on vain yksi hätänumero, joka toimii myös kaikissa EU-maissa. Hätänumeroon 112 voi soittaa aina maksutta, mistä tahansa matka- tai lankapuhelimesta ilman suuntanumeroa. (Hätäkeskuslaitos 2012.)

Hätäkeskuksen suosituksen mukaan hätänumeroon 112 soitetaan kiireellisissä, todellisissa hätätilanteissa kun henki, terveys, omaisuus, tai ympäristö ovat vaarassa, tai on syytä epäillä näin olevan (Kanta-Hämeen pelastuslaitos 2012). Soitettaessa hätänumeroon tulee soittajan vastata hätäkeskuspäivystäjän esittämiin kysymyksiin sekä noudattaa hänen antamiaan ohjeita. Hätäkeskuspäivystäjä arvioi avun tarpeen sekä hälyttää tarkoituksen mukaisen avun. Hätäkeskuspäivystäjä myös neuvoo ja ohjaa soittajaa, joten puhelua ei tule katkaista, ennen kuin siihen on saatu lupa. (Hätäkeskuslaitos 2012)

Hätänumeroon ei tule koskaan soittaa kiireettömissä asioissa tai kyselytarkoituksissa, koska turha soitto saattaa ruuhkauttaa hätänumeroa ja tämän myötä viivästyttää hädässä olevan henkilön avunsaantia kohtalokkain seurauksin (Hätäkeskuslaitos 2012).

5.2 Palovammat

Punaisen Ristin (2012b) määritelmän mukaan palovamma voi olla lämmön tai kemiallisen aineen vaikutuksesta aiheutuva kudostuho, jonka seurauksena iho ja mahdollisesti myös sen alaiset kudokset saavat vaurioita. Ilman ensiapuna annettavaa jäähdytystä, vamma voi laajentua syvempiin ihokerroksiin ja kipu jatkaa pidempään.

Palovamman yleisimpiä aiheuttajia ovat kuuma neste ja höyry, kuuma esine, syövyttävä kemikaali, auringon uv-säteily sekä avotuli, grillit ja saunan kiuas. Myös vesihanasta lasketulla kuumalla vedellä voi saada aikaan ihon pinnallisen palovamman. (Korte & Myllyrinne 2012, 77.)

Palovammat jaetaan kolmeen asteeseen, niiden vakavuuden mukaan. Ensimmäisen ja toisen asteen palovammoja kutsutaan pinnallisiksi palovammoiksi. Ensimmäisen asteen palovammoissa vauriot ulottuvat vain ihon

pintakerrokseen. Toisen asteen palovammoissa vaurioitunut alue ulottuu ihon syvempiin pintakerroksiin. Syväksi palovammaksi kutsutaan kolmannen asteen palovammaa, jonka vauriot ulottuvat kaikkien pintakerrosten läpi ja ne voivat myös ulottua syvempiin kudoksiin. (Sahi ym. 2006, 96.)

Ensimmäisen asteen palovammat ja toisen asteen kämmentä pienemmät palovammat voidaan hoitaa kotona. Palanutta aluetta viilennetään riittävästi juoksevan veden alla. Vamma-alueelle mahdollisesti muodostuvia rakkuloita ei tule puhkaista. Paloalue peitetään suojasidoksella ja sidoksen annetaan olla paikoillaan 2-3 päivää. Lääkäriin on syytä hakeutua, jos vamma-alue ei näytä paranemisen merkkejä viikon kuluessa. (Korte & Myllyrinne 2012, 79.)

5.3 Haavat

Korte & Myllyrinne (2012, 42) mukaan haava on ihon tai limakalvon vaurio, johon saattaa myös liittyä runsasta verenvuotoa. Haavaan paranemiseen voivat vaikuttaa mm. sen sijainti ja koko, puhtaus sekä syntymistapa. Hidastavia tekijöitä paranemisen kannalta ovat haavan repaleisuus ja likaisuus tai jos se on liikkuvassa kohdassa.

Haavat voidaan jakaa kuuteen haavatyyppiin; Naarmuihin tai pintahaavoihin, viiltahaavoihin, pistohaavoihin, ruhjehaavoihin, ampumahaavoihin ja puremahaavoihin. (Sahi ym. 2006, 71.)

Yleensä arkielämässä syntyvät haavat ja naarmut ovat pinnallisia ja niitä voidaan hoitaa kotona. Suuremmat haavat vaativat ensiavun lisäksi ammattiapua. Haavojen ensiavun tarkoituksena on tyrehdyttää vuoto sekä suojata vaurioitunut alue mahdollisilta tulehdusta aiheuttavilta mikrobeilta. Vuotokohtaa painetaan sormin tai kämmenellä. Loukkaantunut autetaan tarvittaessa istumaan tai makuulle. Haava-alue peitetään sidoksella ja jatketaan painamista. Mikäli vuotavassa haavassa on vierasesine, sitä ei tule poistaa ensiapua annettaessa. Tarvittaessa tulee soittaa hätänumeroon 112 tai toimittaa verta vuotava henkilö jatkohoitoon. (Korte & Myllyrinne 2012, 43, 46.)

5.4 Vierasesine hengitysteissä

Vierasesineellä hengitysteissä tarkoitetaan syvälle nieluun juuttunutta ruuan palaa, makeista yms. joka voi estää ilman virtauksen keuhkoihin osittain tai kokonaan. Nieluun kiinni jäänyttä vierasesinettä ei tavallisesti näe suuhun katsottaessa, eikä sitä välttämättä pysty sormin poistamaan. Tukehtumisvaara aiheuttaa nopeasti paniikinomaisen tunteen ihmiselle. Autettava ei pysty hengittämään, eikä usein pyytämään apua, koska äänen tuottaminen on estynyt. (Korte & Myllyrinne 2012, 24; Sahi ym. 2006, 41.)

Ensiavun tarkoituksena on poistaa tukos hengitysteistä. Tukehtumisvaarassa oleva henkilö autetaan etukumaraan asentoon. Tämän jälkeen autettavaa lyödään napakasti viisi kertaa lapaluiden väliin. Ellei nieluun juuttunut vierasesine poistu, soita hätänumeroon 112. (Korte & Myllyrinne 2012, 24.)

5.5 Nivelvammat

Nivelvammat raajoissa ovat tyypillisimpiä työ-, koti- ja vapaa-ajan tapaturmia. Nivelvamma syntyy usein jalan vääntyessä liukastumisen seurauksena. Nivelen liikkuaessa paikaltaan tai yli normaalin liiketaajuuden sitä ympäröivät nivelsiteet venyvät tai repeilevät. Myös jänteet ja pehmytkudokset saattavat vaurioitua. Nivelsidevammojen oireina ovat kipua, turvotus, virheasento, mustelma ja raajan käytön estyminen. (Korte & Myllyrinne 2012, 59; Sahi ym. 2006, 91.)

Korte & Myllyrinne (2012, 58) mukaan nivelsidevammojen ensiapu keskittyy niin sanotun kolmen K:n hoitoon. Kompressiolla eli puristuksella, kohoasennolla sekä kylmällä pienennetään vamma-alueen verenkiertoa ja – vuotoa sekä vähennetään kipua ja turvotusta.

5.6 Epileptinen kouristuskohtaus

Epileptinen kouristuskohtaus tarkoittaa ohimenevää aivotoiminnan häiriötä, joka johtuu poikkeuksellisesta purkautuvasta aivosähkötoiminnasta. Purkaus voi levitä alkamiskohdastaan laajemmalle alueelle aivoissa. Sen levinnäisyydestä ja

sijainnista riippuu, minkälaisia oireita kohtauksen aikana ilmaantuu. (Sahi ym. 2006, 56.)

Yksittäinen epileptinen tajuttomuuskouristuskohtaus voi tulla kenelle tahansa esimerkiksi valvomisen, stressin tai runsaan alkoholin käytön seurauksena. Epilepsiasta voidaan puhua vasta kun henkilöllä on toistuvaa taipumusta saada kohtauksia ilman siihen alistavaa ärsykettä. (Korte & Myllyrinne 2012, 67; Sahi ym. 2006, 56.)

Ensiavun tarkoitus epileptisen kouristuskohtauksen aikana on estää autettavaa loukkaamasta itseään, varmistaa hengityksen esteettömyys sekä tarvittaessa hälyttää lisääpua. Kouristuksia ei saa yrittää estää. Tavallisesti kohtaus kestää muutaman minuutin ja menee itsestään ohi. Hätäilmoitus tehdään jos kohtaus kestää yli viisi minuuttia tai uusiutuu. (Korte & Myllyrinne 2012, 67.)

5.7 Diabeetikon heikotus

Diabetesta sairastavan verensokerin laskiessa liian alhaiseksi, syntyy henkeä uhkaava tajuttomuuteen johtava insuliinisokki. Sokki on mahdollinen silloin kun henkilö käyttää insuliinia tai haiman insuliinin eritystä lisääviä lääkkeitä ja on laiminlyönyt ravinnon saantiaan. (Lyhyt ensiapuopas 2012.) Myös liiallinen liikunta, alkoholin käyttö tai raskaus voi aiheuttaa verensokerin laskua. Verensokerin laskun aiheuttamia oireita ovat nälän tunne, epämiellyttävä olo, vapina, hikoilu, hermostuneisuus, ärtyisyys ja aggressiivisuus. (Korte & Myllyrinne 2012, 72; Sahi ym. 2006, 59.)

Diabeetikon verensokerin laskiessa liian matalaksi, ensiavulla pyritään nostamaan verensokeria. Henkilölle tarjotaan sokeripitoista ruokaa tai juomaa, mikäli hän on tajuissaan ja pystyy itse syömään ja juomaan. Hätäilmoitus tehdään, jos diabeetikko ei toivu 10 minuutissa tai menee tajuttomaksi. Tajuttoman henkilön ensiapuna hänet käännetään kylkiasentoon ja huolehditaan hengityksen esteettömyydestä. (Punainen Risti 2012c.)

5.8 Kylkiasento

Tajuttomana oleva henkilö on aina tukehtumisvaarassa, sillä tajuttoman nielun lihakset ovat veltot ja kieli pyrkii painumaan syväälle nieluun. Erityisen suuri riski tukehtumiseen on tajuttoman maatessa selällään tai silloin kun pää on etukenossa. Tajuttomalla tarkoitetaan henkilöä jota ei saada hereille ravistelemalla tai puhuttelemalla, mutta hän hengittää. Tällainen henkilö käännetään aina kylkiasentoon. (Sahi ym. 2006, 54.)

Kylkiasennon tarkoitus on turvata tajuttoman henkilön hengitys. Kylkiasennossa mahdollinen neste tai oksennus valuu suusta ulos tukkimatta hengitysteitä. Kyljellään olevaa autettavaa seurataan jatkuvasti ja varmistetaan hengityksen jatkuvuus. (Käypä hoito 2011.)

6 HANKKEEN KUVAUS

6.1 Aikataulu ja suunnittelu

Meille molemmille oli selvää jo hyvin varhaisessa vaiheessa opintoja, että haluamme tehdä toiminnallisen opinnäytetyön. Halusimme saada aikaan konkreettisen tapahtuman, jonka avulla voimme edistää omaa sekä muiden oppimista. Aihe opinnäytetyölle muotoutui meidän aikaisemman työelämälähtöisen hankkeen pohjalta. Syksyllä 2011 olimme mukana hankeharjoittelussa, jossa toteutimme ensiapukoulutuksen Eteva kuntayhtymän, Lahden Yli-Köllin kehitysvammayksikön asukkaille. Sekä yksikön henkilökunta, että asukkaat kokivat ensiapukoulutuksen hyödyllisenä. Saimme positiivista palautetta henkilökunnalta ja meitä pyydettiin järjestämään vastaavanlainen koulutus Hakamaan tilan asukkaille, Nastolaan.

Koimme ensiaputaitojen opettamisen kehitysvammaisille tärkeäksi ja omaa ammatillista kasvua täydentäväksi, sillä sairaanhoitajan koulutukseen ei sisälly juurikaan opintoja kehitysvammaisuudesta tai kehitysvammaisen asiakkaan kohtaamisesta. Siispä maaliskuussa 2012 opinnäytetyöprosessin aloittamisen tullessa meille ajankohtaiseksi otimme yhteyttä Hakamaan tilan henkilökuntaan ja kysyimme heidän halukkuuttaan ryhtyä yhteistyöhön. Hakamaan tilan työntekijät lähtivät mielellään mukaan yhteistyöprosessiin.

Huhtikuussa 2012 kävimme tapaamassa Hakamaan tilalla meille osoitettua yhteyshenkilöä. Yhteyshenkilö kertoi tilan toimintaperiaatteista ja asukkaista sekä heidän kehitysvammaisuutensa asteista. Fyysisesti kaikki Hakamaan tilan asukkaat ovat kykeneviä toimimaan omatoimisesti, mutta tarvitsevat tukea ohjaajilta päivittäisissä toiminnoissaan. Älyllisen kehitysvammaisuuden aste on jokaisella asukkaalla yksilöllinen. Kuvasimme yhteyshenkilölle toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteet ja tarkoituksen sekä alustavan suunnitelman hankkeen toteutuksesta. Hakamaan tilan työntekijät ottivat meidät positiivisesti vastaan ja olivat mielissään siitä, että heidän kanssaan halutaan tehdä yhteistyötä ja asukkaille järjestää perusarjesta poikkeavaa toimintaa. Tapaamisen lopuksi allekirjoitettiin opinnäytetyön toimeksiantosopimus. Sovittiin, että yhteistyötä

jatketaan syksyllä 2012 ja, että ensiapukoulutus järjestettäisiin alustavan suunnitelman mukaan marraskuussa 2012.

Kesän 2012 aikana aloimme etsiä saatavilla olevaa aiheeseen liittyvää kirjallisuutta ja tutkimuksia. Meille alkoi muotoutua tietoperustan sisältö ja sen pääkohdat. Asiasanoiksi meille muotoutuivat ensiapu, kehitysvammaisuus, oppiminen ja opettaminen.

Syyskuussa 2012 otimme jälleen yhteyttä Hakamaan tilan yhteyshenkilöön ja sovimme uuden tapaamisen. Tapaamisessa keskusteltiin ensiapukoulutuksen sisällöstä. Esitimme oman näkemyksen opetettavista aiheista ja kuuntelimme Hakamaan tilan työntekijöiden toiveita koulutuksen sisällön suhteen. Opetettavat aihealueet muodostuivat lopulta niin, että ne palvelisivat mahdollisimman hyvin Hakamaan tilan kehitysvammaisten asukkaiden tarpeita ja voisivat olla mahdollisia tilalla tapahtuvia ensiapua vaativia tilanteita. Ensiapukoulutuksesta jätettiin pois painelu-puhalluselvytys ja Heimlichin ote. Tämä perustui meidän aikaisempaan kokemukseen ensiapuaitojen opettamisesta kehitysvammaisille sekä Hakamaan tilan työntekijöiden kanssa käytyyn keskusteluun ensiapukoulutuksen sisällöstä. Ensiapukoulutuksen sisällöksi muodostui: hätänumeroon soittaminen, palovammat, haavat, vierasesine hengitysteissä, nivelvammat, epileptinen kouristuskohtaus, diabeetikon heikotus ja kylkiasento.

Teoreettisen lähdeaineiston pohjalta päädyttiin ensiapukoulutuksen toteuttamiseen pienryhmissä, koska se tukee keskittymiskykyä ja oppimista (Niemi & Viinikka 2006, 50). Opetustilannetta olisi seuraamassa myös yksi Hakamaan tilan työntekijöistä. Sovimme, että opetusmateriaalina käytetään runsaasti kuvia sisältäviä värikkäitä pahvitauluja. Osa Hakamaan tilan asukkaista on lukutaidottomia, joten kuvat tukevat myös heidän oppimistaan. Tutustuimme myös Hakamaan tilan vanhaan päärakennukseen, jossa koulutus suunniteltiin toteutettavaksi. Koulutuksen kestoksi ryhmää kohden sovittiin noin tunti. Ensiapukoulutuksen toteutus ajankohdaksi päätettiin 28.11.2012 klo 13.00.

6.1.1 Opetusmateriaalin valmistaminen

Lokakuussa 2012 valmistimme opetusmateriaalin (LIITE 1) ensiapukoulutusta varten. Opetusmateriaali pohjautuu Suomen Punaisen Ristin vuoden 2012 ensiapukirjan ajantasaisiin suosituksiin ensiavun antamisesta (Korte & Myllyrinne 2012). Honkosen (2007, 6) mukaan materiaalin tulee olla sellaista, että se tukee ja edesauttaa oppimista sekä Pellinen (2011, 55) toteaa kuvien olevan konkreettinen väline kehitysvammaisten opettamisessa. Opetusmateriaalin valmistamisessa kiinnitettiin huomiota selkeyteen tekemällä niistä mahdollisimman yksinkertaisia ja kuvaavia. Jokaisesta opetettavasta aihealueesta valmistettiin pahvitaulu, jossa on aiheeseen liittyvä kuva sekä lyhyt toimintaohje tilanteeseen. Itselle valmistimme pienemmät tukikortit, joissa on tapauskohtainen laajempi kuvaus opetettavasta aihealueesta. Jokaista Hakamaan tilan asukasta varten tehtiin myös ohje hätänumeroon soittamisesta. Ohjeessa käydään mahdollisimman yksinkertaisesti läpi hätäpuhelun vaiheet ja se sisältää myös Hakamaan tilan osoitteen.

6.1.2 Käytännön harjoittelu

Marraskuun 2012 alussa teimme päätöksen ensiapukoulutuksen sisällön järjestyksestä. Opetettavien aihealueiden eteneminen pyrittiin pitämään loogisena. Lopulliseksi opetusjärjestykseksi muodostui: hätänumeroon soittaminen, palovammat, haavat, vierasesine hengitysteissä, nivelvammat, epileptinen kouristuskohtaus, diabeetikon heikotus ja kylkiasento.

Aloimme käydä läpi ensiapukoulutuksen toteuttamista käytännön harjoittelulla. Kaski ym. (2009, 208) toteavat, että opetustavan tulee olla yhdenmukainen jos opettajia on useampia. Harjoittelun tavoitteena olikin saada ensiapukoulutus sujumaan selkeästi ja johdonmukaisesti. Mahdollinen päällekkäin puhuminen haluttiin välttää, joten opetettavat aihealueet jaettiin selkeästi kouluttajien kesken. Pellisen (2011, 55) mukaan selkokieli on tärkeä tekijä opettaessa kehitysvammaisia. Erityistä huomiota kiinnitettiin selkeään ja kuuluvaan puhutapaan. Harjoittelimme myös opettamista käytännön esimerkeillä, koska se tukee kehitysvammaisten oppimista (Javanainen 1999, 17). Harjoittelun avulla saimme esiintymisestä sujuvaa ja ensiapukoulutuksesta selkeän kokonaisuuden.

Ensiapukoulutuksen käytännön harjoittelua varten lainattiin Lahden ammattikorkeakoululta, Sosiaali- ja terveystieteiden oppilaitokselta patjoja, kylmäpakkauksia ja sidostarpeita.

6.2 Hankkeen toteutus

Ensiapukoulutus toteutettiin 28.11.2012 klo 13.00 Nastolassa, Hakamaan tilalla. Alkuperäisestä suunnitelmasta poiketen ensiapukoulutus järjestettiin Hakamaan tilan uuden päärakennuksen tiloissa, vanhan päärakennuksen sijaan. Saavuimme hyvissä ajoin paikalle ja meidät ohjattiin tilaan, jossa koulutus järjestettäisiin. Ympäristö valmisteltiin ennen koulutuksen alkamista oppimista tukeväksi järjestelemällä huonekaluja niin, että tilasta tuli mahdollisimman avara. Koulutukseen osallistui yhteensä 15 tilan asukasta. Hakamaan tilan työntekijät olivat valmiiksi jakaneet asukkaat kahteen ryhmään, joissa koulutus tapahtuisi. Hakamaan tilan kiireellisestä aikataulusta johtuen, emme saaneet käyttää niin paljon aikaa koulutuksen pitämiseen ensimmäisen ryhmän osalta kuin olimme alun perin suunnitelleet. Alun perin sovittu tunti lyheni 45 minuuttiin. Jouduimme siis pikaisesti pohtimaan koulutuksen aikataulua uudelleen. Tämä tarkoitti sitä, että kaikki ensimmäisen ryhmän asukkaat eivät päässeet kokeilemaan ensiaputaitoja käytännössä niin paljon kuin olisimme halunneet.

Ensimmäisessä ryhmässä oli kahdeksan tilan asukasta ja yksi Hakamaan tilan työntekijä. Asukkaiden saapuessa paikalle heitä pyydettiin asettumaan niin, että he näkisivät ja kuulisivat meidän esiintymisen mahdollisimman hyvin. Kerroimme ensin ketä olemme ja miksi olimme tulleet paikalle. Tilanteessa painotettiin, että se ei olisi ns. virallinen vaan, että toivottiin avointa vuorovaikutusta puolin ja toisin ensiapukoulutuksen aikana. Kun kaikki olivat rauhoittuneet kuuntelemaan, aloitimme ensiapukoulutuksen pitämisen etukäteen harjoittelemallamme tavalla. Oli hyvä, että opetuksen sisältö herätti paljon keskustelua asukkaissa, mutta välillä keskustelunaiheet muuttuivat liikaa sen hetkisestä käsiteltävästä aiheesta. Tällaisissa tilanteissa oli hyvä, että mukana oli myös yksi tilan työntekijöistä ohjaamassa asukkaita. Ryhmästä erottui erityisesti yksi asukas, joka halusi jakaa omia kokemuksiaan tilanteista, joissa ensiaputaitoja on tarvittu. Kun olimme saaneet käytyä läpi opetettavat aihealueet, annoimme ryhmälle mahdollisuuden

esittää kysymyksiä. Ryhmän sisällä saatiinkin aikaan hyviä keskusteluita ensiapuun liittyen. Lopuksi jokaiselle koulutukseen osallistuneelle jaettiin hätänumeroon soittamisen ohje sekä laastaripaketti.

Ensimmäisen ryhmän poistuttua, saapui tilalle toinen ryhmä. Toisessa ryhmässä oli seitsemän tilan asukasta ja sama tilan työntekijä, kuin edellisessä ryhmässä. Kuten ensimmäisen ryhmän kanssa ensin esittelimme itsemme ja kerroimme miksi olimme Hakamaan tilalle saapuneet. Opetusmateriaali herätti keskustelua myös toisessa ryhmässä koko opetuksen ajan ja keskusteluaihe pysyi hyvin käsiteltävässä asiassa. Opettaminen toiselle ryhmälle oli helpompaa, koska se sujui ilman häiriötekijöitä. Saimme myös toisen ryhmän kanssa aikaan vapaamuotoista keskustelua opetettuihin aiheisiin liittyen sekä annoimme heille mahdollisuuden harjoitella näitä käytännössä. Valitettavasti kukaan ei kuitenkaan uskaltanut kokeilemaan käytännön harjoituksia, vaikka yritimme heitä parhaan mukaan siihen houkutella. Lopuksi myös jokaiselle toisen ryhmän jäsenelle jaettiin hätänumeroon soittamisen ohje sekä laastaripaketti

Ensiapukouluksen pitämisen jälkeen keskustelimme koulutuksessa mukana olleen Hakamaan tilan työntekijän kanssa. Olimme pyytäneet häntä havainnoimaan ja tarkkailemaan ensiapukoulutuksen sisältöä, sujuvuutta sekä asukkaiden suhtautumista koulutukseen. Saatu välitön palaute oli positiivista. Koulutuksessa mukana ollut työntekijä lupasi lähettää myös kirjallista palautetta sähköpostin välityksellä. Annoimme hänelle ensiapukoulutuksessa käytetyn opetusmateriaalin ja kerroimme kuinka Hakamaan tilan työntekijät voisivat hyödyntää sitä tulevaisuudessa asukkaiden ensiaputaitojen ylläpitämisessä ja kehittämisessä.

7 HANKKEEN ARVIOINTI

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena oli syventää omaa tietämystämme kehitysvammaisuudesta, kehitysvammaisen kohtaamisesta ja vuorovaikutuksesta sekä kehitysvammaisen opettamisesta ja oppimisesta. Hankkeen tietoperustaa rakentaessa kävimme läpi useita kehitysvammaisuutta käsitteleviä tutkimuksia sekä kirjallisuutta. Tietoperustan rakentaminen kasvatti meidän omaa tietämystämme kehitysvammaisuudesta ja antoi valmiuksia kehitysvammaisen henkilön kohtaamiseen sekä vuorovaikutukseen. Tutkimusten ja kirjallisuuden pohjalta syntyi tuotoksena opetusmateriaali, jonka valmistuksessa on otettu huomioon kehitysvammaisten opettamisen ja oppimisen erityispiirteet.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli järjestää ensiapukoulutus, Eteva kuntayhtymän, Hakamaan tilan kehitysvammaisille asukkaille, jossa opetetaan käytännön ensiaputaitoja. Ensiapukoulutus toteutui suunnitellusti. Esiintyminen koulutustilanteessa oli selkeää, sujuvaa ja yhdenmukaista. Esityksen sujuvuuteen vaikutti hankittu tietoperusta ja käytännön harjoittelu.

Ensiapukoulutuksen tarkoituksena oli myös rohkaista asukkaita toimimaan mahdollisuuksien mukaan ensiapua vaativissa tilanteissa, painottaen hätätilanteen tunnistamista ja siihen reagointia. Ensiapukoulutus sai aikaan pohtivaa keskustelua Hakamaan tilan asukkaiden sekä koulutuksen pitäjien kesken. Keskusteluissa kävi ilmi, että asukkailla on valmiuksia toimia mahdollisuuksien mukaan ensiapua vaativissa tilanteissa. Valmiudet ovat kuitenkin aina yksilöllisiä ja riippuvat kehitysvammaisuuden asteista. Hätätilanteen tunnistaminen ja siihen reagointi säilyivät keskeisinä teemoina koko ensiapukoulutuksen ajan.

Järjestämämme ensiapukoulutus, Eteva kuntayhtymän, Hakamaan tilan kehitysvammaisille asukkaille toteutui pääpiirteittäin suunnitellulla tavalla. Tehdessä toiminnallista opinnäytetyötä tulee vastaan usein asioita, joita ei voida toteuttaa, niin kuin oli ajateltu. Tämän vuoksi on hyvä pohtia mitkä tavoitteet jäivät saavuttamatta ja minkä vuoksi sekä mitkä tavoitteet muuttuivat hankkeen aikana ja miksi. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 155.) Hankkeen tavoitteet ja tarkoitus eivät muuttuneet prosessin aikana. Olisimme kuitenkin toivoneet, että meille olisi varattu enemmän aikaa ensiapukoulutuksen pitämiseen. Jos ennalta

sovittu aikataulu olisi toteutunut, ensiapukoulutuksesta olisi tullut perusteellisempi ja aikaa olisi jäänyt enemmän käytännön harjoittelulle.

Olemme tyytyväisiä, että ensiapukoulutukseen saatiin mukaan suurin osa Hakamaan tilan asukkaista ja, että ensiapukoulutus sai aikaan paljon keskustelua asukkaiden kesken. Olemme myös tyytyväisiä tekemäämme opetusmateriaaliin ja hätänumeroon soittamisen ohjeeseen. Opetusmateriaali ja hätänumeroon soittamisen ohje tuki hyvin asukkaiden oppimista. Toivomme, että opetusmateriaalista ja hätänumeroon soittamisen ohjeesta on hyötyä Hakamaan tilan asukkaille myös tulevaisuudessa.

Usein tavoitteiden saavuttamisesta on mielekästä saada palautetta oman arvioinnin tueksi, jotta oman arvioinnin rakentaminen ei jäisi subjektiiviseksi. Palautteessa on hyvä pyytää kommentteja esimerkiksi siitä miten tapahtuma on onnistunut. (Vilka & Airaksinen 2003, 157.) Saatu palaute ensiapukoulutuksesta (LIITE 2) oli positiivista. Koulutusta pidettiin hyvin jäsennehtynä ja sujuvana kokonaisuutena, joka herätti keskustelua Hakamaan tilan asukkaissa myös jälkikäteen. Erityisesti palautteessa keuhuttiin materiaalia, käytännön esimerkkejä sekä sisällön suunnittelua, jossa on otettu huomioon asukkaiden kehitystaso. Koulutuksen sävyä luonnehdittiin asialliseksi ja ymmärrettäväksi sekä käytettyä kieltä selkeäksi. Koulutuksen tukena käytetyt tukikortit koettiin tarpeettomiksi. Kaiken kaikkiaan ensiapukoulutusta pidettiin Hakamaan tilalla hyödyllisenä ja hyvänä kokemuksena yhteistyöstä Lahden ammattikorkeakoulun opiskelijoiden kanssa.

8 POHDINTA JA JATKOHANKE-ESITYKSET

Käsiteltäessä tapaturmia ja sairauksia on syytä aina muistaa, että näiden ehkäisy on tärkeää. Ehkäisyn paras edellytys on myönteinen turvallisuus- ja terveyskulttuuri, jossa mahdolliset tapaturmia aiheuttavat vaarat tiedostetaan sekä ylläpidetään terveyttä. Vaikka ensiavun ohjeet ja menetelmät muuttuvatkin aina viimeisimmän näyttöön perustuvan tiedon ja tutkimusten pohjalta niin toiminnan keskeisimmät ajatukset pysyvät ennallaan. Tärkeintä on välittäminen sekä halu auttaa kanssaihmistä. (Terveyskirjasto 2012b; Korte & Myllyrinne 2012, 7.)

Myönteinen turvallisuus- ja terveyskulttuuri sekä ensiavun opettaminen ovat aina ajankohtaisia asioita, riippumatta opetettavasta kohderyhmästä. Jokaisella on oikeus oppia ja osata antaa ensiapua.

Toiminnallisen opinnäytetyön toteuttaminen oli tekijöille mielenkiintoista ja oppimista tapahtui koko opinnäytetyöprosessin ajan. Tietomme ja ymmärryksemme kehitysvammaisuudesta ja siihen liittyvistä erityispiirteistä ovat vahvistuneet opinnäytetyötä tehdessä. Myös ensiavun opettamisen tärkeys korostui. Koemme aiheen olevan tärkeä nyt ja tulevaisuudessa.

Opinnäytetyöprosessi opetti tekijöille ajankäytön hallintaa. Haasteeksi muodostui yhteisen ajan löytäminen molempien ollessa työharjoittelussa ja töissä. Opinnäytetyön tekeminen eteni kuitenkin suunnitellussa aikataulussa.

Sairaanhoitaja kohtaa työssään paljon erilaisia asiakkaita. Kehitysvammaiset asiakkaat ovat osa sosiaali- ja terveysalaa riippumatta siitä missä ympäristössä sairaanhoitaja työskentelee. Jokaisella sairaanhoitajalla tulisikin olla perustiedot ja -taidot kehitysvammaisen asiakkaan kohtaamiseen. Lahden ammattikorkeakoulun hoitotyön koulutusohjelmaan ei sisälly juurikaan opintoja kehitysvammaisuudesta tai kehitysvammaisen asiakkaan kohtaamisesta. Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tekijät toivovatkin, että jatkossa hoitotyön koulutusohjelmaan voitaisiin sisällyttää enemmän opintoja liittyen kehitysvammaisuuteen.

Yhteistyö Eteva kuntayhtymän, Hakamaan tilan kanssa sujui hyvin ja tilan asukkaille pidetty ensiapukoulutus koettiin hyödyllisenä. Eteva kuntayhtymä toivoi, että se voi myös tulevaisuudessa tehdä vastaavanlaista yhteistyötä

toimipaikoissaan Lahden ammattikorkeakoulun sairaanhoitajaopiskelijoiden kanssa. Kehittämisen- ja jatkohanke-esityksenä voisikin olla ensiapukoulutusten järjestäminen ja ensiaputaitojen ylläpitäminen Eteva kuntayhtymän kehitysvammayksiköissä. Myös muunlainen hanketoiminta tai tutkimuksen toteuttaminen yhdessä kehitysvammaisten kanssa on Eteva kuntayhtymälle tervetullutta.

LÄHTEET

Alapuranen, L. 2009. Vaikeimmin kehitysvammaisten ihmisten ja työntekijöiden välinen vuorovaikutus. Helsinki: Helsingin yliopisto. [viitattu 21.1.2013]. Pro Gradu -tutkielma. Saatavissa:

http://papunet.net/fileadmin/muut/opinnaytteet/liisa_alapuranen.pdf

Arvio, M & Aaltonen, S. 2011. Kehitysvammaisen potilaana. Helsinki: Duodecim.

Asikainen, T & Jääskeläinen, V. 2010. Kehitysvammaisen kohtaaminen. [viitattu 21.1.2013]. Saatavissa: <http://www.aho.cx/vj/kappale2.html>

Honkonen, M. 2007. Vaikeimmin kehitysvammaisen aikuisen oppimisen ohjaaminen. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu. [viitattu 10.10.2012]. Kehittämishankeraportti Yamk. Saatavissa:

http://papunet.net/tietoa/fileadmin/muut/opinnaytteet/mari_honkonen.pdf

Hyytiäinen, M. Kokko, L. Mäki, M. Pietiläinen, E. & Virtanen, P. 2009. Vaikeavammaisten oppilaiden opetus. Esiopetuksesta peruskoulun päättymiseen. Helsinki: Solver Palvelut Oy.

Hätäkeskuslaitos. 2012. Hätätilanne. [viitattu 15.10.2012]. Saatavissa: <http://www.112.fi/index.php?pageName=hatatilanne>

Javanainen, T. 1999. Aikuisen kehitysvammaisen ruumiinkuva: Liikuntaohjelman perusteet ja arviointi. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. [viitattu 10.10.12]. Lisensiaatintutkimus. Saatavissa: <http://pilleri.hp.spt.fi/javaliik/lis.pdf>

Kanta-Hämeen pelastuslaitos. 2012. Hätätilanteessa soita 112. [viitattu 15.10.2012]. Saatavissa: http://www.pelastuslaitos.fi/portal/fi/pelastustoiminta/hatailmoituksen_tekeminen/

Kaski, M. Manninen, A. & Pihko, H. 2009. Kehitysvammaisuus. 4. uudistettu painos. Helsinki: Wsoy.

Kehitysvammaisten Tukiliitto ry. 2012. Avotyötoiminta. [viitattu 9.10.2012].
Saatavissa: <http://www.kvtl.fi/fi/tyoelama/tyollistyminen/avotyotoiminta/>

Korte, H. & Myllyrinne, K. 2012. Ensiapu. Espoo: Wellprint.

Käypä hoito. 2011. Elvytys. [viitattu 15.10.2012]. Saatavissa:
<http://www.kaypahoito.fi/web/kh/suositukset/naytaartikkeli/.../hoi17010>

Lyhyt ensiapuopas. 2012. [viitattu 9.10.2012]. Saatavissa:
http://turvaopas.pelastustoimi.fi/lyhyt-ensiapuopas.html#ensiaputaito_on_osa_arkipaivan_turvallisuutta

Malm, M. Matero, M. Repo, M. & Talvela, E. 2004. Esteistä mahdollisuuksiin.
Helsinki: Wsoy.

Mattson, J. 2010. Miten kehitysvammaisuudesta uutisoidaan? –
Kehitysvammaisten esittäminen Aamulehdessä vuosina 2007-2008. Jyväskylä:
Jyväskylän yliopisto. [viitattu 10.10.12]. Pro Gradu -tutkielma. Saatavissa:
<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/36728/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-2011092811467.pdf?sequence=1>

Misukka, E. 2009. Työnmerkitys kehitysvammaiselle. Kuopio: Kuopion yliopisto.
[viitattu 10.10.2012]. Väitöskirja. Saatavissa:
http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-951-27-1311-0/urn_isbn_978-951-27-1311-0.pdf

Niemi, L. & Viinikka, M. 2006. Ei huolta huomisesta. Tampere: Tampereen
yliopisto. [viitattu 31.10.2012]. Pro Gradu –tutkielma. Saatavissa:
<http://tutkielmat.uta.fi/pdf/gradu01360.pdf>

Papunet. 2012. Läsnäolo. [viitattu 21.1.2013]. Saatavissa:
<http://papunet.net/tietoa/1%C3%A4sn%C3%A4olo>

Peda.net. 2012. Oppiminen. [viitattu 10.10.2012]. Saatavissa:
http://peda.net/veraja/vep/tietoveraja/erilainenoppija/oireyhtymat_ja_oppiminen/kehitysvammaisuus/oppiminen

- Pellinen, S. 2011. Nää nuoret on valmiita tuonne maailmalle, mutta maailma ei oo valmis. Tutkimus kehitysvammaisten ohjaamisesta ja ohjauksen nykytilasta. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. [viitattu 10.10.2012]. Pro Gradu -tutkielma. Saatavissa:
<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/36977/URN:NBN:fi:jyu-2011112111707.pdf?sequence=1>
- Punainen Risti. 2012a. Ensiapu. [viitattu 9.10.2012]. Saatavissa:
<http://www.punainenristi.fi/node/870>
- Punainen Risti. 2012b. Palovammat. [viitattu 15.10.2012]. Saatavissa:
<http://www.punainenristi.fi/ensiapuohjeet/palovammat>
- Punainen Risti. 2012c. Diabeetikon heikotus. [viitattu 15.10.2012]. Saatavissa:
<http://www.punainenristi.fi/ensiapuohjeet/diabeetikon-heikotus>
- Pääjärven kuntayhtymä. Hakamaan tila. Esite.
- Sahi, T., Castrén, M., Helistö, N. & Kämäräinen, L. 2006. Ensiapuopas. Helsinki: Duodecim.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2003. Ensiapuvalmius työpaikoilla. [viitattu 9.10.2012]. Saatavissa: <http://pre20090115.stm.fi/hm1069409943411/passthru.pdf>
- Terveyskirjasto. 2006. Mitä on kehitysvammaisen hyvä kuntoutus?. [viitattu 10.10.2012]. Saatavissa: <http://www.terveyskirjasto.fi/xmedia/duo/duo95906.pdf>
- Terveyskirjasto. 2012a. Oikeus saada apua – velvollisuus auttaa. [viitattu 9.10.2012]. Saatavissa:
http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=spr00003
- Terveyskirjasto. 2012b. Ensiapu osana hoitoketjua. [viitattu 18.2.2013]. Saatavissa:
http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=spr00002
- Tikkanen-Kainulainen, H. 2010. Kehitysvammaisen henkilön päämiesasema palveluohjauksen näkökulmasta. Kuopio: Kuopion yliopisto. [viitattu 12.10.2012]. Kandidaatintutkielma. Saatavissa:

http://www.savas.fi/tiedostot/File/Materiaalipankkiin/KANDITYO_Kehitysvammaisen_henkilon_paamiesasema.pdf

Vehmas, S. 2005. Vammaisuus. Tampere: Tammer-Paino.

Vernerinet.net. 2012. Mitä kehitysvammaisuus on?. [viitattu 10.10.2012]. Saatavissa: <http://verneri.net/yleis/kehitysvammaisuus/mita-kehitysvammaisuus-on.html>

Vilkka, H & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Kuvat:

Ifood.tv. 2009. Herbal Remedies For Hypoglycemia. [viitattu 16.10.2012]. Saatavissa: <http://www.ifood.tv/blog/herbal-remedies-for-hypoglycemia>

Lyhyt ensiapuopas. 2012. [viitattu 9.10.2012]. Saatavissa: http://turvaopas.pelastustoimi.fi/lyhyt-ensiapuopas.html#ensiaputaito_on_osa_arkipaivan_turvallisuutta

Quick home remedies. 2012. Kitchen Remedies for Burns. [viitattu 16.10.2012]. Saatavissa: <http://www.quick-home-remedy.com/2009/08/first-aid-home-treatment-for-burns.html>

Terveyskirjasto. 2007. Hengityksen, verenkierron ja tajunnan häiriöt. [viitattu 16.10.2012]. Saatavissa: http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=spr00005

Terveyskirjasto. 2007. Toiminta ensiaputilanteissa. [viitattu 16.10.2012]. Saatavissa: http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=spr00004

Terveyskirjasto. 2007. Tuki- ja liikuntaelinten vammat. [viitattu.16.10.2012]. Saatavissa: http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=spr00008

LIITTEET

Liite 1: Ensiapukoulutuksen opetusmateriaali

Liite 2: Palaute ensiapukoulutuksesta

Ensiapukoulutuksen opetusmateriaali

PALOVAMMOJEN ENSIAPU

- PIENTÄ PALOVAMMAA JÄÄHDYTETÄÄN VIILELLÄ VEDELLÄ KUNNES KIPU HÄVIÄÄ
- ANNA VAMMA-ALUEEN KUIVUUA ITSEKSEEN VÄHÄN AIKAA
- PEITÄ PALOALUE SUOJASIDOKSELLA
- ANNA SIDOKSEN OLLA PAIKOILLAAN 2-3 PÄIVÄÄ
- JOS PALOVAMMA EI PARANE VIIKON KULUESSA, HAKEUDU LÄÄKÄRIIN

VERENVUODON TYREHDYTTÄMINEN

- PAINA VUOTOKOHTAA SORMIN TAI KÄMMENELLÄ
- PIDÄ VUOTAVA KOHTA YLHÄÄLLÄ
- PEITÄ HAAVA-ALUE SIDOKSELLA JA JATKA PAINAMISTA
- SOITA TARVITTAESSA HÄTÄNUMEROON 112

VIERAS ESINE HENGITYSTEISSÄ

- TAIVUTA AUTETTAVAN HENKILÖN YLÄVARTALOA ALASPÄIN JA LYÖ 5 KERTAA NAPAKASTI LAPADUIDEN VÄLIIN

- JOS LYÖNNIT EIVÄT AUTA, SOITA HÄTÄNUMEROON 112

NIVELVAMMAT

- PAINA JA PURISTA VAMMAKOHTAA KÄSIN TAI SITEELLÄ

- NOSTA VAMMAKOHTA KOHOLLE

- ASETA JOTAIN KYLMÄÄ, KUTEN KYLMÄPAKKAUS TIUKASTI VAMMAN YMPÄRILLE, EI KOSKAAN SUORAAN IHOHLE

- TILAANTEEN MUKAAN LOUKKAANTUNUT HUOLEHDITTAAN LÄÄKÄRIIN

EPILEPTINEN KOURISTUSKOHTAUS

- HUOLEHDI, ETTÄ HENKILÖ EI KOLHI PÄÄTÄÄN
- ÄLÄ ESTÄ LIIKKEITÄ, ÄLÄ LAITA MITÄÄN SUUHUN
- KUN KOURISTUKSET VÄHENEVÄT, KÄÄNNÄ HENKILÖ KYLKIASENTOON
- SOITA HÄTÄNUMEROON 112, JOS KOURISTUKSET JATKUVAT YLI 5 MINUUTTIA

DIABEETIKON HEIKOTUS

- ANNA HENKILÖLLE SOKERIPITOISTA SYÖTÄVÄÄ TAI JUOTAVAA
- JOS HENKILÖ MENETTÄÄ TAJUNTANSA, SOITA HÄTÄNUMEROON 112 JA KÄÄNNÄ HÄNET KYLKIASENTOON

Palaute ensiapukoulutuksesta

Hei!

Kiitos vielä järjestämästäne EA-koulutuksesta Hakamaalla. Koulutus oli hyvin jäsennelty ja sujuva kokonaisuus Hakamaan asiakkaille, ja se aiheutti positiivista keskustelua myös jälkikäteen.

Itse koulutus oli kokonaisuutena selkeä, tarpeeksi lyhyt ja monipuolinen sekä perusasioihin keskittyvä tiivis paketti. Esitystä selvensivät kuvat ja havainnollistavat käytännön esimerkit. Asiakkaiden kehitystaso oli huomioitu hyvin koulutuksen suunnittelussa ja joidenkin asiakkaiden innokas "kokeilun halu" oli huomioitu jättämällä pois sellaisia ensiavun anto keinoja, jotka väärin tehtyinä saattavat aiheuttaa enemmän haittaa kuin hyötyä.

Asiakkaat esittivät paljon kysymyksiä ja kertoivat omia kokemuksiaan tilanteista, joissa ovat antaneen tai heille on annettu ensiapua. Koulutuksen sävy oli keskusteleva ja kouluttajat vastasivat kysymyksiin asiallisesti ja ymmärrettävästi ohjaten asiakkaat tarpeen mukaan pysymään aiheessa. Käytetty kieli oli selkeää ja ymmärrettävää.

Ilmapiiiri oli rento ja vapautunut. Itse asia oli tuttua ja yksinkertaista varmasti myös kouluttajille, joten käytössä olleet "lunttilaput" tuntuivat ehkä hieman tarpeettomilta, sillä paikoin tuli tunne, että teksti luettiin suoraan lapuista, kun se kuitenkin kertomalla omin sanoin olisi asiakkaille luultavasti ollut vielä enemmän mieleenpainuva.

Asiakkaat esittivät jälkikäteen toiveen, että opetettuja asioita olisi ollut mukavaa ja hyvä harjoitella myös käytännössä. Tämä palaute tuli ensimmäiseltä ryhmältä, toiselle ryhmällehan tilaisuutta tarjottiin, mutta ko. ryhmässä ei kuitenkaan innokkuutta asiaan ollut.

Kaiken kaikkiaan koulutus oli hyvä kokemus yhteistyöstä Lahden ammattikorkeakoulun kanssa, ja toivotamme teidät tervetulleiksi jatkossakin Hakamaalle!

Mukavaa joulun odotusta!

Terveisin

Matleena Siitojoki, ohjaaja

Hakamaan tila